

ostrou kritičnost nejenom z faktu, že je sama mezi ostatními vědami, aby předávala tento hrůzostrašný obraz lidstvu, ale také z faktu, že tento obraz prezentuje v nové sociální dimenzi. Pád organické evoluce je podle Bookchina výsledkem protikladů mezi městem a venkovem, státem a komunitou, průmyslem a zemědělstvím, masovou výrobou a řemeslem, centralismem a regionalismem, mezi byrokratickým a lidským rozměrem.

Proti uvedenému obrazu staví Bookchin anarchistickou koncepci komunity s přímou demokracií, humanistickými technologiemi s vybalancovaným vztahem k přírodě. Uvádí, že odmítání současného statu quo přivádí mladé lidi k intuitivnímu anarchismu. Jejich láska k přírodě je zároveň reakcí na "syntetický" charakter městského prostředí a jeho produkty. Jejich volání po "přímé akci" je reakcí vůči byrokratizaci a centralizované společnosti s pasívní demokracií. Jejich snaha "vypnout", vyhnout se dřině a závodům v konzumu reflektuje hněv a nenávisť vůči tupé průmyslové rutině, plodící masovou výrobu v továrně, úřadě nebo na univerzitě. Jejich výrazný život je osobním únikem z masové společnosti.

V této souvislosti cituje Bookchin "Filozofii anarchismu" Huberta Reada: "Pokrok se měří stupněm diferencovanosti ve společnosti. Je-li jednotlivec pouhou jednotkou v nerozlišitelné mase, je jeho život limitovaný, jednotvárný a mechanický. Stane-li se však jednotlivec samostatnou jednotkou v souladu s prostorem a samozřejmě

s možností nehody a náhody, může rozvinout a vyjádřit sám sebe. Může rozvíjet ve skutečném významu tohoto slova své vědomí síly, vitalitu a radost." Bookchin přirovnává anarchistickou komunitu k jasně definovanému ekosystému: bude diverzifikovaná, harmonická a rovnovážná. Směrem od komunity přes region až k celým kontinentům budou pestré, diferencované lidské skupiny a ekosystémy rozvíjet své unikátní potenciály a tak umožňovat svým členům působení širokého spektra ekonomických, kulturních a behaviorálních stimulů: bude docházet ke kreativním interakcím mezi jednotlivci a skupinami, komunitou a prostředím, lidstvem a přírodou. Forma hierarchizované společnosti, která dnes definuje realitu v termínech "nadřazenosti" nebo "podřízenosti" ustoupí perspektivě, která bude zohledňovat diverzitu v ekologickém slova smyslu.

O autorovi:

Murray Bookchin (* 1921), třicet let neúnavně podporuje ekologii, přírodu, šetřící technologie a antinukleární iniciativy. Je autorem řady knih: *Lebensgefährliche Lebensmittel*, 1955; *Our Synthetic Environment. Crisis in Our Cities*, 1965; *Post-Scarcity Anarchism*, 1971; *The Limits of the City*, 1973; *The Spanish Anarchists*, 1980; *The Ecology of Freedom*, 1982. Žije v Burlingtonu (Vermont, USA).

Věra Dvořáková-Janů

Mezinárodní konference o teorii faset

Ve dnech 29. 8.-1. 9. 1993 proběhla v Praze 4. mezinárodní konference o teorii faset organizovaná Asociací teorie faset. Konala se v krásném prostředí Anežského kláštera za naprostého nezájmu české odborné veřejnosti způsobeného zřejmě tím, že teorie faset, vyvinutá Louismem Guttmanem někdy v druhé polovině padesátých let zejména v kontextu výzkumu inteligence a postojů, je u nás málo známá.

Dle složení účastníků konference se zdá, že tato teorie byla a je dále rozvíjena a použí-

vána hlavně v Izraeli, kde později její autor žil a před několika málo lety též zemřel. Uplatňuje se ve třech směrech: Za prvé jako technika sloužící k vytvoření designu studie, speciálně pro tvorbu dotazníku, za druhé jako soubor základních principů pro predikci struktury v empirickém materiálu a za třetí jako filozofická teorie o povaze empirického výzkumu ve společenských vědách.

ad 1) Základním nástrojem pro tvorbu designu je "mapping sentence", zobecnění designu pokusu, jak ho pro přírodní vědy zavedl R. A. Fisher. Tento rys teorie faset, který

řídí konstrukci položek a formulaci hypotéz, je přijímán velmi pozitivně.

ad 2) Při analýze dat je teorie faset aplikována především všude tam, kde faktorová analýza, využívá však téměř výhradně techniky prostorové analýzy a reprezentace, zejména SSA - smallest space analysis, což bývá občas předmětem kritiky.

ad 3) Fasetový přístup je reprezentantem ryze empirické tradice a jako filozofická teorie je vědci převážně odmítán.

Na konferenci odeznělo na padesát referátů roztríděných do následujících tematických okruhů:

1. Škály a analýza dat.
2. Inteligence.
3. Vzdělávání.
4. Aplikace teorie faset ve vývojových studiích.
5. Sociální psychologie.
6. Sociologie.
7. Hodnoty.
8. Statistické metody pro analýzu testů a dotazníků navržených fasetovým přístupem.

9. Psychologie prostředí.

10. Marketing.

11. Psychologie organizace a řízení.

12. Teorie faset a tvorba teorie.

13. Teorie faset a analýza dat.

14. Teorie faset a příbuzné metody.

15. Zločin a spravedlnost.

Přednášející byli vědci z Izraele (např. Shlomit Levy, blízká spolupracovnice L. Guttmana), z Japonska (např. slavný Chikio Hayashi), z Německa (např. Ingwer Borg, neúnavný propagátor teorie faset a předseda programového výboru konference), dále z Británie, Francie, Spojených států, Švýcarska, Austrálie a z Holandska (se silnou účastí v sekci statistických metod). Konference měla, jak už to bývá, i bohatý společenský program a účastníkům se v Praze velmi líbilo.

Škoda, že jsme nevyužili jedinečné možnosti dozvědět se něco o teorii faset přímo od pramene. Příště to už nenapravíme, neboť za dva roky se "fasetisté" sejdou s největší pravděpodobností v USA.

Blanka Řeháková

Letní škola na téma sociální spravedlnosti

Po dobu tří červencových týdnů, od 7. června do 28. června, pořádal varšavský Institut sociálních studií ve spolupráci s Varšavskou univerzitou Letní školu sociální spravedlnosti pro vědce ze střední a východní Evropy. Využil svých pracovních kontaktů s Institutem pro sociální výzkum při Michiganské univerzitě a kromě sponzorů a studentů získal pro tento projekt také uznávané vědce z Evropy a Spojených států. Členy fakulty Letní školy se tak stali: Ronald Cohen, profesor psychologie na Bennington College, Robert Cooter, profesor práv a ekonomie na University of California, Berkeley, Robert Folger, profesor managementu na Tulane University, Janusz Grzelak, profesor psychologie z Varšavské univerzity, Bogdan Cichomski a Zbigniew Sawinski, profesori sociologie z Varšavské univerzity, V. Lee Hamilton, profesorka sociologie na University of Maryland, David Messick, profesor eti-

ky na Northwestern University, Gerold Mikula, profesor psychologie na univerzitě v Grazu, Jef Syroit, profesor psychologie na univerzitě v Utrechtu. Svou účast přislíbil také Duane Alwin, profesor sociologie na University of Michigan, který se však omluvil.

Záměrem organizátorů bylo poskytnout mladým sociálním vědcům, univerzitním přednášejícím a pokročilým studentům sociologie, ekonomie a psychologie, kteří se zabývají problémem sociální spravedlnosti v postkomunistických zemích, orientaci v historii, teorii a metodologii této disciplíny, seznámit je se současnými akademickými a výzkumnými okruhy konceptu sociální spravedlnosti a zároveň je povzbudit k rozpracování vlastních, a bude-li to možné, i nadnárodních výzkumných projektů. V souladu s touto představou byl výukový plán Letní školy koncipován do tří částí:

1. Teoretický exkurs do sociální spravedlnosti
2. Trénink metodologie a technik analýzy dat